

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง ด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว พื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

ยุกดี สงวนพงษ์^{*อ}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อประเมินรูปแบบระหว่างกลุ่มทดลองก่อนและหลังทดลอง

ผลการวิจัย ระยะที่ 1 จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ด้วยกระบวนการ PAOR ดำเนินการวิจัย 2 วงรอบ จนได้รูปแบบ ชื่อว่า “8H Model” ตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็ก และระยะที่ 2 จากการทดลองกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเดียว จำนวน 30 คน เป็นผู้ดูแลที่ผ่านการอบรมและการได้รับความรู้ตามรูปแบบฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักความเข้าใจในครอบครัวแห่งกลาง จังหวัดชัยภูมิหลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนทดลองและหลังทดลองเท่ากับ 3.21 และ 3.74 ตามลำดับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมุติฐาน ดังนั้นผู้ดูแลและภาคีเครือข่าย ควรส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวด้วยความรักความเข้าใจอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; เด็กปฐมวัย; ครอบครัวแห่งกลาง; ความรักความเข้าใจของครอบครัว

^{*} อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^อ Corresponding author: ยุกดี สงวนพงษ์ Email: Tiktik_9922@hotmail.com

รับบทความ: 7 มิ.ย. 68; รับบทความแก้ไข: 22 มิ.ย. 68; ตอรับตีพิมพ์: 23 มิ.ย. 68; ตีพิมพ์ออนไลน์: 15 ก.ค. 68

Development of Quality of Life for Early Childhood in Skipped-generation Families by the Family's Love and Understanding in Chaiyaphum Province

Yuphadi Sa-nguanphong^{*a}

Abstract

The objective of the study with research and development (R&D) design was to develop the quality of life for early childhood in skipped-generation families by the family's love and understanding in Chaiyaphum Province. The study was divided into 2 phases. Phase one was action research with an aim to develop quality of life among early childhood in skipped-generation families by the family's love and understanding in Chaiyaphum Province model. Phase two was quasi-experimental research with aim to evaluate the effects the model from the previous phase.

Results showed that, in phase one, the draft model was structured by PAOR cycle and suggested by 7 specialists, called an "8H model". In phase two, one-group with 30 subjects who completed that developed model in one group were compared their quality-of-life scores between before and after attending the program. The results showed the mean quality of life score at post-test (3.74) was significantly higher than pre-test (3.21) at $p\text{-value}=0.01$. It was suggested that caregivers and network partners should appropriately and continuously promote child rearing with family's love and understanding.

Keywords: Quality of life, Early childhood, Skipped-generation families, Family's love and understanding

^{*} Instructor, Faculty of Nursing, Chaiyaphum Rajabhat University

^a Corresponding author: Yuphadi Sa-nguanphong Email: Tiktik_9922@hotmail.com

Received: Jun. 7, 25; Revised: Jun. 22, 25; Accepted: Jun. 23, 25; Published Online: Jul. 15, 25

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เกี่ยวกับครอบครัวแห่งกลาง ด้านการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่อยู่ในครรภ์และต่อเนื่องตลอดชีวิต การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ สร้างเสริมสุขภาวะที่ดีและความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนต่อไป และจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579⁽¹⁾ พบว่าคุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหาและส่งผลต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต ทั้งเรื่องพัฒนาการและสติปัญญาตั้งแต่วัยเด็ก ยังมีปัญหาพัฒนาการไม่สมวัย สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวไม่มีความรู้ และไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่งผลต่อระดับสติปัญญา บุคลิกภาพและความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะเด็กช่วงอายุ 3-5 ปี ต้องเริ่มพัฒนาทักษะการเข้าสังคม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นเด็กปฐมวัย คือระยะสำคัญที่สุดของวัฏจักรชีวิตในแง่ของพัฒนาการ เพราะเป็นช่วงเวลาที่กระบวนการเจริญเติบโตเร่งความเร็วขึ้นมาก โดยพัฒนาการสำคัญจะเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปฐมวัยนี้

เมื่อความรักความเข้าใจซึ่งเป็นบ่อเกิดของการเป็นครอบครัวและการสร้างชีวิตของเด็กมีความแตกต่างออกไปจากอุดมคติ ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานที่เล็กที่สุดและเป็นสังคมแรกของมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน ที่เริ่มให้ประสบการณ์ชีวิตแก่มนุษย์ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์ เป็นส่วนสำคัญของชีวิตในวัยเด็กจนถึงช่วงวัยอื่น ครอบครัวส่งผลต่อเด็กในทุกภาคส่วน⁽²⁾ และเมื่อความรักความเข้าใจเกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวทำให้เกิดเหตุการณ์ลักษณะต่าง ๆ ขึ้นในครอบครัว เช่น การให้ความอบอุ่น ความเข้าใจ ความปลอดภัย ซึ่งถือเป็นพื้นฐานความต้องการแรกในชีวิตของเด็กที่เป็นแหล่งสร้างพื้นฐานทางความคิดและจิตใจของเด็กตั้งแต่ช่วงต้นของชีวิตอย่างต่อเนื่องและมีความสม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเติบโตท่ามกลางสภาวะแวดล้อมในครอบครัวที่มีลักษณะอันเหมาะสมส่งผลให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี⁽³⁾ และในกรณีที่ครอบครัวครบสมบูรณ์มีการให้ความรักความเข้าใจอย่างเต็มเปี่ยม โดยขาดความเข้าใจและเหตุผลที่ดีในการให้ความรักอาจก่อให้เกิดความรักที่มากเกินไปหรือไม่พอดี ซึ่งเห็นได้ว่าสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อตัวเด็กมากขึ้น หากผู้ดูแลให้ความรักความเข้าใจในครอบครัวไม่เหมาะสมแล้ว มีโอกาสทำให้เด็กประสบปัญหากับการใช้ชีวิตในสังคมได้มากยิ่งขึ้น⁽⁴⁾ ครอบครัวแห่งกลาง หมายถึงครอบครัวที่เด็กอยู่กับผู้ดูแลคนอื่นที่ไม่ใช่พ่อแม่ เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ หรือมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม ปรากฏการณ์นี้ส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญ⁽⁵⁾ ทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กและผู้ดูแลอ่อนแอลงอย่างมาก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้รอบด้านไม่ได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศ ประชาชนมีภาวะยากจนอาชีวหลักเป็นเกษตรกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับทั่วประเทศแล้วพบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจัดเป็นลำดับที่ 68 ของประเทศ (แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2561-2565) มีความยากจน รายได้น้อย มีประชากรจำนวน 1,189,026 คน มีครัวเรือน 387,224 ครัวเรือน ครอบครัวแห่งกลาง จำนวน 52,848 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 13.65⁽⁶⁾ จากสถานการณ์คุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางในจังหวัดชัยภูมิ⁽⁷⁾

พบว่าผู้ดูแลมีประเด็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กเพื่อให้เด็กมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน สรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) เชิงบวก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ก) มีความรักเด็ก ข) อยู่ใกล้ชิดเด็กเกิดความผูกพัน และ ค) เสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน 2) เชิงลบ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ก) ขาดการใช้เวลาคุณภาพ ข) ค่าใช้จ่ายของครอบครัวไม่เพียงพอ และ ค) เด็กติดสื่อดิจิทัล ส่วนปัจจัยความรักความเข้าใจของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเด็ก พบว่าความรักของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเด็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 จากข้อมูลดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจากผู้ดูแลมีความรักความเข้าใจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีแนวโน้มที่เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ บ้านยังคงเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีอิทธิพลยิ่งต่อเด็ก Bronfenbrenner⁽⁸⁾ กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเติบโตและพัฒนาการของเด็ก โดยสิ่งแวดล้อมชั้นแรกที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดคือครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยในการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ให้กับเด็ก อย่างไรก็ตามการสร้าง “ความรักความเข้าใจ” ระหว่างผู้ดูแลกับเด็กสามารถเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽⁹⁾ ความรักในบริบทของความสัมพันธ์ (Attachment) และการเข้าใจในพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กสามารถช่วยให้ผู้ดูแลปรับตัวและตอบสนองต่อเด็กได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพเด็กและความมั่นคงของครอบครัวได้

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัวแห่งกลาง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็ก และเป็นการป้องกันปัญหาทางด้านการเรียนรู้ พัฒนาการในระยะยาว ตลอดจนเป็นแนวทางเชิงนโยบายในการสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กในบริบทของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ระยะที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

ระยะที่ 2 เพื่อประเมินผลของรูปแบบพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

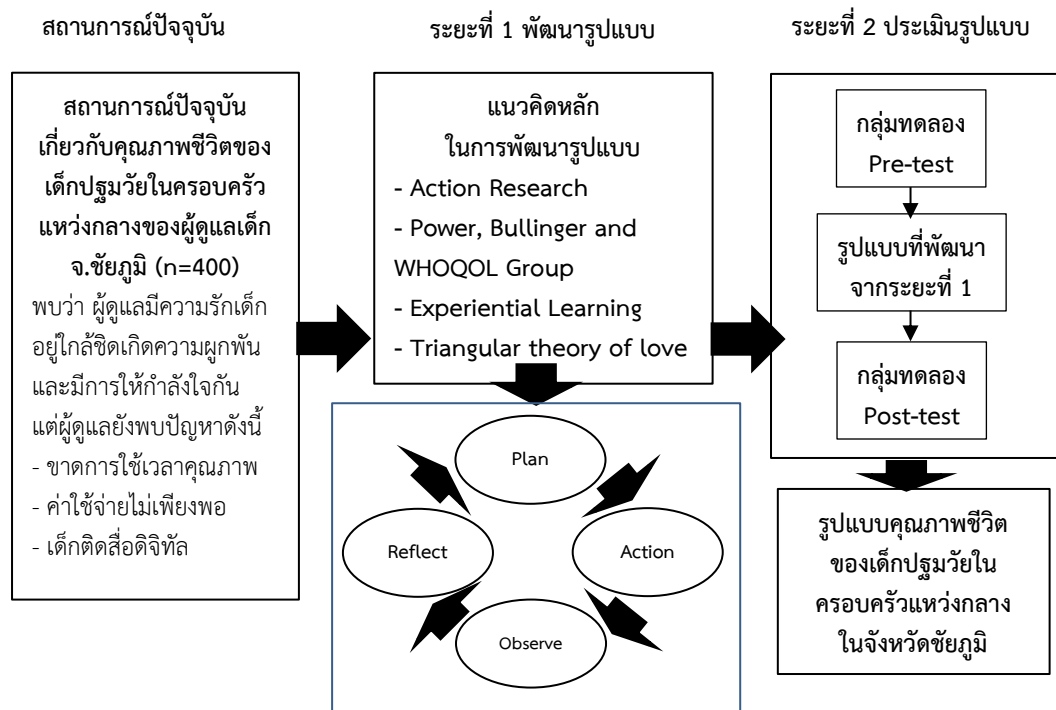
สมมุติฐานการวิจัย

หลังใช้รูปแบบคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัวที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ **ระยะที่ 1** พัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ ดำเนินงานตามขั้นตอน PAOR ได้แก่ ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติ (Action) ขั้นสังเกตผล (Observation) และขั้นสะท้อนผล (Reflection) จำนวน 2 วงรอบ ดำเนินการในรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2566 - 30 กันยายน 2566 เพื่อนำข้อมูลจากการประชุมกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ

ในวงรอบที่ 1 มาใช้ในการวางแผนในวงรอบที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 ถึงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2566 เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และ ระยะที่ 2 ประเมินผลการพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว ดำเนินการระหว่าง วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 ถึง 30 มกราคม 2567 สรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากร เป็นผู้ดูแลเด็กและผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการวางแผนนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัย/งานครอบครัวที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ดูแลเด็กในครอบครัวแห่งกลางอย่างน้อย 10 ปี

กลุ่มเป้าหมาย คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) กุมารแพทย์ 1 คน 2) พยาบาลเด็กชำนาญการพิเศษ 1 คน 3) อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช 1 คน 4) ครูปฐมวัย 1 คน 5) ครูพี่เลี้ยงเด็ก จำนวน 1 คน 6) เจ้าหน้าที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 1 คน และ 7) ผู้ดูแลเด็กที่ประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวแห่งกลาง 1 คน ทั้งหมดจำนวน 7 คน โดยให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus groups) ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ระยะที่ 2 ประเมินผลพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรัก

ความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ดูแลเด็กอายุ 3-5 ปี ที่อาศัยอยู่ในครอบครัว
แห่งกลาง ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ได้แก่ 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย
2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และ ส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ
แนวโน้มเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรค และรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยใน
ครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ และ 3) แบบประเมินความ
เหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายการประเมินทั้งหมด 9 ข้อ ซึ่งความ
เหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของ
ครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ นี้เป็นแบบอันดับคุณภาพมาตรฐานค่า โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Rating
scale) ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก ระดับ 3 หมายถึง
เหมาะสมปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย และระดับ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกภาคสนาม 2) เครื่องเล่น
MP4 3) แบบสอบถามคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักความเข้าใจในครอบครัวแห่งกลางของผู้ดูแล
จังหวัดชัยภูมิ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย และ 5) แบบติดตามเยี่ยมบ้าน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน รายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กฯ
ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
5 ท่าน ตรวจสอบในประเด็นคำถาม เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ประเด็นที่ต้องการศึกษาและเหมาะสม
กับวัตถุประสงค์งานวิจัย

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัว
แห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิกับผู้ดูแลเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง
จำนวน 30 คน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแล ส่วนที่ 2
ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก และ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง
ด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

1) การหาค่าความตรง (Validity) พิจารณาตรวจสอบโดยมีดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-
objective congruency: IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.84

2) การหาความเที่ยง (Reliability) เมื่อนำไปทดลองใช้กับผู้ดูแลเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะ
คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's
alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยตระหนักและให้ความสำคัญในการพิทักษ์สิทธิ โดยมีการชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมวิจัยในระยะที่ 1
คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิจัยในระยะที่ 2 คือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะ

การเก็บข้อมูล ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ลงนามในเอกสารยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งสามารถขอถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา และการนำเสนอข้อมูลในภาพรวม โครงการวิจัยได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เลขที่ HE 66-1-007 ได้รับอนุมัติวันที่ 17 กรกฎาคม 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 พัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ ดำเนินงานด้วยกระบวนการ PAOR ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนกลับ จำนวน 2 วงรอบ **ขั้นวางแผน** ประกอบด้วย 1) ส่งเอกสารฉบับร่างพัฒนาคูณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยฯ ที่ผู้วิจัยค้นพบปัญหาอุปสรรคในการศึกษาระยะที่ 1 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับทราบปัญหาและขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ และแจ้งกำหนดการเพื่อประชุมกลุ่มในครั้งต่อไป **ขั้นปฏิบัติการ** 2) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 7 ท่านเข้าประชุมกลุ่มสะท้อนข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาที่ได้จากการศึกษา จากนั้นทำการสนทนากลุ่ม จำนวน 2-3 ครั้ง ๆ ละ 40-60 นาที กิจกรรมประกอบด้วย การทบทวนองค์ประกอบการพัฒนาคูณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง หลักการและเหตุผล กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อวางแผนรูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ นำเสนอผลการวางแผนจากการประชุมกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิและสรุปในภาพรวม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ นำสู่การปฏิบัติ **ขั้นสังเกตการณ์** ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนการวิจัยที่วางไว้ **ขั้นสะท้อนกลับ** ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 มาใช้ในการวางแผนในวงรอบที่ 2 ต่อไป ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และสังเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยฯ ตามลำดับ

ระยะที่ 2 ประเมินผลการพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มทดลอง คือผู้ดูแลเด็กในตำบลนาฝาย จำนวน 30 คน ในด้านความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กในครอบครัวแห่งกลาง โดยการให้ผู้ดูแลทำแบบสอบถามก่อนให้กิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งหมด 5 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 กิจกรรมอบรม 1 วันตามแผนที่วางไว้ โดยให้ความรู้แก่ผู้ดูแลทั้งหมด 10 กิจกรรม

ครั้งที่ 2 การให้ความรู้เพิ่มเติมผ่านกลุ่ม Line Application ช่วงเวลา 10.00-10.20 น. และเวลา 16.00-16.20 น. สรุปดำเนินกิจกรรมในครั้งที่ 2 ทั้งสิ้น 8 วัน เพื่อให้ผู้ดูแลได้ทบทวนความรู้และสามารถสอบถามประเด็นที่ไม่มั่นใจกับผู้วิจัยได้

ครั้งที่ 3 ติดตามเยี่ยมบ้าน ห่างจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ครั้งที่ 2) 4 สัปดาห์ เพื่อติดตามเสริมความรู้ความเข้าใจตามแผนงานวิจัยที่ตั้งใจ ประเมินคุณภาพจริงของสิ่งแวดล้อมในบ้าน บริเวณนอกบ้าน และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ดูแล

ครั้งที่ 4 ติดตามเยี่ยมบ้านครั้งที่ 2 (ห่างจากครั้งที่ 3) 2 สัปดาห์ และ

ครั้งที่ 5 (ห่างจากครั้งที่ 4) 2 สัปดาห์ เป็นการติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อเพิ่มเติมประเด็นสำคัญและทบทวนครั้งสุดท้าย เพื่อให้ผู้ดูแลทำแบบสอบถามก่อนสิ้นสุดการวิจัยและซักถามในประเด็นที่ต้องการสรุปเป็นแผนผังการดำเนินงานวิจัยระยะที่ 2 ได้ดังภาพที่ 2

โปรแกรมการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง

ด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ (n=30 คน)

Pre-test ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

ครั้งที่ 1	กิจกรรมอบรมให้ความรู้	(1 วัน)
ครั้งที่ 2	กิจกรรมการให้ความรู้ผ่านกลุ่ม Line Application	(2 สัปดาห์)
ครั้งที่ 3	กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้าน ครั้งที่ 1	(4 สัปดาห์)
ครั้งที่ 4	กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้าน ครั้งที่ 2	(2 สัปดาห์)
ครั้งที่ 5	กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้าน สุดท้าย	(2 สัปดาห์)

Post-test สิ้นสุดการทดลอง

ภาพที่ 2 โปรแกรมการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง
ด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ เพื่อพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ ตามความสอดคล้องด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง วิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่ม ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาฯ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายระดับความเหมาะสมของรูปแบบฯ และนำรูปแบบที่พัฒนาฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านโดยแบบสอบถามคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแล ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ส่วนที่ 3 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

- 1) การหาค่าความตรง พิจารณาตรวจสอบโดยมีดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าเท่ากับ 0.84
- 2) การหาความเที่ยง เมื่อนำไปทดลองใช้กับผู้ดูแลเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

พัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตฯ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของ Kemmis & McTaggart⁽¹⁰⁾ ประกอบด้วย ดำเนินการ 2 วรรบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของเด็ก จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ตามองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย สรุปได้ 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ Power, Bullinger and WHOQOL Group⁽¹¹⁾ สำหรับจุดเน้น (H: Highlights) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพิ่มเติมจากการบูรณาการความร่วมมือ 6 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย) ประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงแรงงาน และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม⁽¹²⁾ โดยมีเป้าประสงค์ คือ เด็กปฐมวัยมีการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพ พัฒนาการสมวัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการและคุ้มครองอย่างทั่วถึงเท่าเทียมตามมาตรฐาน ภายใต้กรอบการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต 5 H ประกอบด้วย 1) Heart (จิตใจดี มีวินัย) 2) Head (คิดเก่ง วิเคราะห์เป็น) 3) Hand (ใฝ่เรียนรู้ มีทักษะ) 4) Health (สุขภาพกายดี แข็งแรง) และ 5) Hi-tech (ทันสมัยก้าวหน้า รู้เท่าทันเทคโนโลยี) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดอีก 3 จุดเน้น สรุปทั้งหมด 8 จุดเน้น คือ 1) Health, 2) Head, 3) Heart, 4) Hope, 5) Hand, 6) Happy, 7) Home และ 8) Hi-tech แต่ละจุดเน้นเชื่อมโยงกับการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมของผู้ดูแล (Experiential learning) ทั้งหมด 8 กิจกรรมหลัก คือ 1) Eating & safety 2) Executive Function 3) Emotion 4) Empowerment 5) Exercise & Plays 6) Enjoin 7) Education area และ 8) Enhance Knowledge ตามลำดับ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ (Life-centered) ทั้งหมด 12 กิจกรรม โดยการเลี้ยงดูเด็กแบบมีส่วนร่วม (Participation) จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบรูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัย

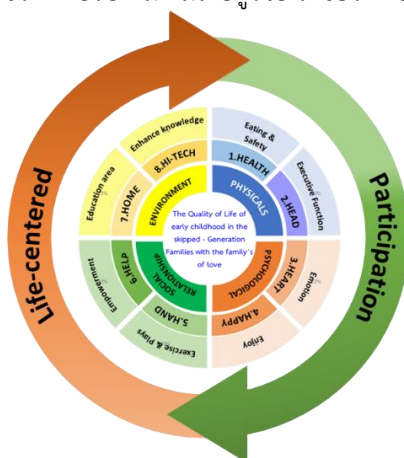
องค์ประกอบ คุณภาพชีวิต	8 H Model				ประเมินผล
	Highlights (H)	Experiential Learning (E)	Life-centered (L)	Participation (P)	
1. ด้านสุขภาพ ร่างกาย (Physical)	1) Health	Eating & safe	1) หนูจะโต	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- สมุดแม่และเด็กฯ
			2) เมนูชวนกิน		- แบบสังเกตฯ
	2) Head	Executive Function	3) ป้องกัน..ใช้หัวใหญ่ได้	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- คู่มือรูปแบบฯ
			4) ประเมินพัฒนาการ		- คู่มือ DSPM
			5) เล่าเรื่องตาม จินตนาการ		- แบบสังเกตฯ - คู่มือรูปแบบฯ

ตารางที่ 1 (ต่อ) องค์ประกอบรูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้วิจัย

องค์ประกอบ คุณภาพชีวิต	8 H Model				ประเมินผล
	Highlights (H)	Experiential Learning (E)	Life-centered (L)	Participation (P)	
2. ด้านจิตใจ (Psychological)	3) Heart	Emotion	6) ใจถึงใจ...สายใยรัก	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- แบบสังเกตฯ - แบบเยี่ยมบ้าน
	4) Hope	Empowerment	7) กอดอุ่นใจเสริม แรงบวก	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- แบบสังเกตฯ - แบบเยี่ยมบ้าน
3. ด้านสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships)	5) Hand	Exercise & Plays	8) เล่นอิสระ	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- แบบสังเกตฯ - แบบเยี่ยมบ้าน
	6) Happy	Enjoin	9) the power of love	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- แบบสังเกตฯ - แบบเยี่ยมบ้าน
4. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)	7) Home	Education area	10) บ้านอุ่นใจ	ผู้ดูแล/สมาชิก ครอบครัว	- แบบสังเกตฯ - แบบเยี่ยมบ้าน
	8) Hi-tech	Enhance knowledge	11) รู้เท่าทันสื่อ...	ผู้ดูแล/สมาชิก	- แบบสังเกตฯ
			12) การสื่อสารเชิงบวก	ครอบครัว	- แบบเยี่ยมบ้าน

ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของผู้ดูแล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก

สรุปเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของผู้ดูแล จังหวัดชัยภูมิ ภายใต้องค์ประกอบคุณภาพชีวิตเด็กตามแนวคิดของ Power, Bullinger and WHOQOL Group⁽¹¹⁾ และผู้วิจัยได้พัฒนา Model ตั้งต้นจากกรอบการบูรณาการความร่วมมือ 6 กระบวนการหลักจากการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต⁽¹²⁾ ปรับเพิ่มเติมโดยผู้วิจัย ได้ชื่อว่า “8H Model” ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 8H model โดยผู้วิจัย

ระยะที่ 2 ประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง ด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มทดลองจากผู้ดูแลจำนวนทั้งหมด 30 คน พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักความเข้าใจในครอบครัวแห่งกลาง จังหวัดชัยภูมิ ผู้ดูแลที่เข้าร่วมกิจกรรมตามแผนที่กำหนด ทั้งผ่านการอบรม เข้ากลุ่ม Line application และการนำความรู้ตามรูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กฯ ไปปฏิบัติกับเด็ก เมื่อนำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัวก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า มีระดับคะแนนหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักความเข้าใจในครอบครัวแห่งกลางของผู้ดูแลหลังทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนทำการทดลอง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักในครอบครัวแห่งกลาง จังหวัดชัยภูมิ ก่อนและหลังทำการทดลอง (n=30)

คุณภาพชีวิตเด็ก ของผู้ดูแล	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p-value
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
ด้านสุขภาพ						
1. Health	3.58	0.32	4.02	0.32	-6.46	0.00*
2. Head	3.01	0.29	3.71	0.37	-8.72	0.00*
ภาพรวม	3.29	0.23	3.86	0.28	9.42	0.00*
ด้านจิตใจ						
3. Heart	3.10	0.39	3.76	0.35	-7.92	0.00*
4. Hope	3.25	0.52	3.76	0.35	-5.09	0.00*
ภาพรวม	3.18	0.45	3.76	0.35	8.20	0.00*
ด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม						
5. Hand	3.43	0.35	3.79	0.32	-3.80	0.01*
6. Happy	3.26	0.30	3.79	0.41	-6.84	0.00*
ภาพรวม	3.35	0.32	3.79	0.37	4.99	0.00*
ด้านสิ่งแวดล้อม						
7. Home	3.13	0.50	3.65	0.35	-4.86	0.00*
8. Hi-tech	2.87	0.51	3.41	0.37	-4.89	0.00*
ภาพรวม	3.00	0.49	3.53	0.32	5.16	0.00*
ค่าเฉลี่ยรวมคุณภาพชีวิตฯ	3.21	0.30	3.74	0.25	7.65	0.00*

* p-value<0.01

การอภิปรายผลการวิจัย

ระยะที่ 1

ผลการพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ได้ดำเนินการศึกษาทั้งหมด 2 วงรอบ จนได้รูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ ชื่อว่า “8H model” โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน จากการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ PAOR ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผน จากการสังเคราะห์งานวิจัย ได้กำหนดหลักการและเหตุผลตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็กและบูรณาการร่วมกับจุดเน้น (H: Highlights) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม จากความร่วมมือร่วมกับบูรณาการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ 6 กระทรวงการพัฒนาตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัย) พ.ศ. 2565-2569 ร่วมกับผู้วิจัยพัฒนาเพิ่มเติมจุดเน้นอีก 3 จุดเน้น รวมเป็นทั้งหมด 8 จุด คือ 1) Health 2) Head 3) Heart 4) Hope 5) Hand 6) Happy 7) Home และ 8) Hi- tech ตามลำดับ

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) E: Experiential Learning⁽¹³⁾ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมของผู้ดูแลที่เคยทำมาก่อน ทั้งหมด 8 กิจกรรมการเรียนรู้ คือ 1) Eating & safe 2) Executive Function 3) Emotion 4) Empowerment 5) Exercise & Plays 6) Enjoin 7) Education area และ 8) Enhance Knowledge ตามลำดับ เป็นการเรียนรู้อย่างง่าย ควรให้ผู้ดูแลมีส่วนร่วมเรียนรู้กับเด็ก ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผ่านการเรียนรู้ให้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยผู้ดูแลมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกันทำให้เด็กมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น หากเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจากผู้ดูแลที่มีความรักความเข้าใจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีแนวโน้มที่เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ทั้งนี้บ้านยังคงเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีอิทธิพลยิ่งต่อเด็ก Bronfenbrenner⁽⁷⁾ กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก โดยสิ่งแวดล้อมขั้นแรกที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดคือครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยในการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ให้กับเด็ก สอดคล้องกับการศึกษาการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงขึ้น สามารถแสดงความคิดเห็นสะท้อนคิดร่วมกับเพื่อนได้ และมีความสัมพันธ์เชิงบวก⁽¹⁴⁾

ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการติดตามสังเกตพฤติกรรมหลังได้ดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบฯ ผู้ดูแลมีความรู้และเข้าใจในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กด้วยความรักความเข้าใจโดยมีการบูรณาการร่วมกันในองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเด็ก ตามด้วยจุดเน้น (H: Highlights) ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม (E: Experiential learning) ในกิจวัตรประจำวัน (L: Life-centered) และการมีส่วนร่วม (P: Participation) ตามแผนที่กำหนดอย่างต่อเนื่องอาจเป็นการสังเกตการณ์ง่าย ๆ ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมความรักของเด็กกับผู้ดูแลด้วยกิจกรรมกินกอดเล่นเล่าในชีวิตประจำวันได้เพื่อให้เด็กมีความคิดเชิงบริหารสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป⁽¹⁵⁾ การส่งเสริม

ศักยภาพของผู้ดูแลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวันด้วยการกินกอดเล่นเล่าและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้ดูแลนั้น การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหาร (EF) ของเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีความรู้และทักษะในการส่งเสริมทักษะ EF มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับโภชนาการและการนอนเพียงพอ เล่นกลางแจ้ง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ดูแล มีระบบคัดกรอง เฝ้าระวัง ส่งเสริมพัฒนาการ และติดตามอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านทักษะ EF เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสมนำไปสู่ความสำเร็จและเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อสังคมในอนาคตต่อไป⁽¹⁶⁾

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflection) นำผลการดำเนินการตามแผนที่กำหนดมาสะท้อนคิดร่วมกันเพื่อหาผลสรุปถึงความเหมาะสมในการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัวแหล่งกลางของผู้ดูแล จังหวัดชัยภูมิ ตามลำดับ จากการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินวิจัยสะท้อนกลับครบ 2 วงรอบ จนได้ชื่อว่า “8H Model” มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน การจัดการให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของผู้ดูแลต่อการส่งเสริมสุขภาพ และการประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และการบริหารจัดการให้มีการแก้ปัญหาพัฒนาการเด็กด้วยบทบาทของผู้ดูแล เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนด้วยการสร้างนโยบายด้านสุขภาพของชุมชน การเพิ่มความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างเสริมสมรรถนะการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวแหล่งกลางของผู้ดูแลที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กมาก่อน การดำรงชีวิตในชีวิตประจำวัน และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้⁽¹⁷⁾

ระยะที่ 2

ผลการประเมินรูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแหล่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ พบว่าระดับคะแนนคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยฯ ของผู้ดูแลในกลุ่มทดลองก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบฯ มีระดับคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแหล่งกลางด้วยความรักความเข้าใจของครอบครัวหลังทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนทำการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการศึกษาทำให้ทราบถึงรูปแบบคุณภาพชีวิตเด็กฯ ที่พัฒนาขึ้นมีประโยชน์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กฯ ได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการศึกษาของ มณฑานต์ รอดคล้าย⁽³⁾ ผู้ดูแลเด็กที่เลี้ยงดูเด็กด้วยความเอาใจใส่และพร้อมที่จะให้ความรักความเข้าใจแก่เด็กอยู่เสมอ มุ่งเน้นที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานแก่ลูกของตน ได้แก่ ความซื่อสัตย์และรับผิดชอบหน้าที่โดยมุ่งหวังให้เด็กเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ได้แนวทางในการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครอบครัวอย่างถูกวิธี เพื่อส่งเสริมการให้ความรักความเข้าใจในครอบครัว อันจะช่วยเสริมสร้างผลผลิตหรือเด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นสมาชิกของสังคมที่มีคุณภาพ

การศึกษานี้สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิตามรูปแบบชื่อว่า “8H Model” เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยที่อยู่ในครอบครัวแห่งกลาง จากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในบทบาทหน้าที่อาจารย์พยาบาลเด็กที่ได้ศึกษางานวิจัยในกลุ่มเป้าหมายนี้มาตลอด ผู้วิจัยได้รวบรวมหลักการขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน มีความเกี่ยวข้องกันอย่างบูรณาการในทุกองค์ประกอบตามจุดเน้น (Highlights) อย่างสมดุล ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม (Experiential learning) ของผู้ดูแล เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตประจำวัน (Life-centered) และอย่างต่อเนื่องแบบมีส่วนร่วม (Participation) ด้วยฐานของความรักความเข้าใจของครอบครัว เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับช่วงเวลาปฐมวัยนั้นมีความสำคัญมากเพียงใดต่อผลลัพธ์ด้านพัฒนาการและคุณภาพชีวิตเด็ก ดังนั้นผู้ดูแลและภาคีเครือข่าย ควรส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักความเข้าใจอย่างเหมาะสมทั้งภายในบ้านและสิ่งแวดล้อมตัวเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการคิดเชิงบริหารเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. พัฒนาเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม เสริมสร้างบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กแก่ครอบครัวแห่งกลาง
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างรุ่นหรือภายในครอบครัวโดยจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแลในรูปแบบที่เอื้อต่อความรักความเข้าใจ เช่น กิจกรรมศิลปะ การเล่นร่วมกัน และเรียนรู้ประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

1. บูรณาการแนวความคิดเกี่ยวกับ “ความรักความเข้าใจ” ในหลักสูตรของครูที่เลี้ยงหรือพยาบาลเด็กในเชิงวิชาชีพ เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะครอบครัวแห่งกลางและสามารถให้คำปรึกษาด้านการเลี้ยงดูเด็ก
2. ได้ชุดองค์ความรู้และคู่มือสำหรับผู้ดูแลเด็กในครอบครัวแห่งกลาง ควรมีการพัฒนาคู่มือหรือสื่อการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้ดูแลสามารถเรียนรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เทคนิคสร้างวินัยเชิงบวก ทักษะการคิดเชิงบริหาร และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็ก

ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐศาสตร์

1. ลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว ควรมีมาตรการสนับสนุนรายได้หรือสิทธิพิเศษสำหรับครอบครัว เช่น การลดหย่อนภาษี อาหารสำหรับเด็ก หรือเงินอุดหนุนเด็กเล็กเพิ่มเติมในกรณีที่อยู่กับผู้สูงอายุดูแลเด็ก เป็นต้น
2. ส่งเสริมอาชีพและการสร้างรายได้ของครอบครัว สนับสนุนการฝึกอาชีพหรือกิจกรรมสร้างรายได้ในชุมชนหรือในชีวิตประจำวันสำหรับผู้ดูแล เช่น งานจักสาน การปลูกผักสวนครัว การเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในมิติงานวิจัยประเด็นอื่นที่หลากหลาย เช่น เพื่อศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่เลี้ยงดูเด็กในครอบครัวแห่งกลาง พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นต้น
2. ควรดำเนินงานวิจัยต่อเนื่องในพื้นที่ที่ใกล้เคียงและกลุ่มเป้าหมายใหญ่ขึ้น เช่น เรื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักของครอบครัว พื้นที่เขตนครชัยบุรินทร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาธิการ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด; 2560.
2. ภัททา เกิดเรือง. ปัจจัยด้านความเป็นอยู่ที่ดีและเศรษฐกิจของครัวเรือนข้ามรุ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมแห่งประเทศไทย (สกว.); 2562.
3. มณฑกานต์ รอดคล้าย. อิทธิพลของความรักความเข้าใจในครอบครัวต่อคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย (ปริญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2561.
4. กาญจนา เทียนลาย, วรณีย์ หุตะแพทย์. คนไกลบ้าน: การสื่อสารของครอบครัวข้ามรุ่น. วารสารพัฒนาสังคม. 2562;21(1):59-75.
5. องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. คู่มือการอบรมครูและผู้ดูแลเด็ก. กรุงเทพฯ: วาย.เค.เอช กราฟิก แอนด์เพรส; 2561.
6. นันทพร อ่อนชัย, บุปผา แก่นชัยภูมิ, อภิวรรณ ดวงมณี, สิริศักดิ์ อาจวิชัย. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวแห่งกลางสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จังหวัดชัยภูมิ 2562. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9. 2562;13(32);261-77.
7. ยุกดี สงวนพงษ์, จารุมาศ จันทกุล. คุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางด้วยความรักของครอบครัว จังหวัดชัยภูมิ: การวิจัยแบบผสมวิธี. วารสารพยาบาลทหารบก. 2567;25(1);328-37.
8. Bronfenbrenner U. The Bioecological Theory of Human Development. New York: Elsevier; 2001.
9. Backhaus A, Hofer J, Schneider C. The role of emotional understanding and empathy in supportive parenting among grandparents raising grandchildren. Journal of Family Issues. 2012;33(5):659-81.
10. Kemmis S, McTaggart R. The Action Research Planer. 3rd ed. Victoria: Deakin University; 1988.
11. Power M, Harper A, Bullinger M. The World Health Organization WHOQOL-100: tests of the universality of Quality of Life in 15 different cultural groups worldwide. Health Psychol. 1999 Sep;18(5):495-505. doi: 10.1037//0278-6133.18.5.495.

12. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2565-2569 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2565) [อินเทอร์เน็ต]. 2565. [เข้าถึงเมื่อ 2568 พฤษภาคม 1]. เข้าถึงได้จาก: https://www.hsri.or.th/storage/doc/articles/25/file_download/1692599749_file_download.pdf
13. Kolb DA. Experiential learning: Experience as the source of learning and development. New Jersey: Prentice Hall; 2005.
14. กมลทิพย์ ทองเทพ, อรพรรณ บุตรกัตัญญ, ปทมาวดี เล่ห์มงคล, พงศธร มหาวิจิตร. การศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2565; 33(3):151-67.
15. ยุภาติ์ สวงพงษ์, วาสนา แสงทอง, รจนา เมืองแสน, ศิริพร พึ่งเพ็ชร. ศักยภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้วยการกิน กอด เล่น เล่า และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ณ ตำบลนาเสียว อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9. 2565:16(3);816-33.
16. ปาริชาติ อาษาธง, ทองมี ผลาผล. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย แบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย. 2565; 15(2):266-82.
17. ธัญลักษณ์ ตั้งธรรมพิทักษ์. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพเด็กโดยชุมชนมีส่วนร่วม. วารสารพยาบาลทหารบก. 2561;19(ฉบับพิเศษ):222-9.